

0 2 cm

3 pav. Šurfe 4 1 m gylyje XVIII–XIX a. sluoksnyje surastas atveriamas ortodoksų bažnyčios medalionas. R. Sprindžio nuotr.

Fig. 3. The hinged Orthodox medallion discovered in the 18th–19th-century layer at a depth of 1 m in Test Pit 4.

pavaizduota Švenčiausioji Trejybė, dešinėje – vienas šventasis Atanazas arba Mikalojus (3 pav.). Radiniai perduoti ŽMA.

2021 m. archeologinių tyrimų metu nustatyta, jog Naujosios gatvės aplinkoje yra išlikęs 30–90 cm storio archeologiškai vertingas XVIII–XIX a. kultūrinis sluoksnis su XVII–XIX a. datuojamais radiniais.

Naujoji St. 8

The 2021 field evaluation (7 1x1–2 m test pits totalling 12.5 m^2) at Naujoji St. 8, Telšiai (Fig. 1) revealed a 1.5–2.3 m thick, 18th–21st-century cultural layer (Fig. 2) containing contemporary finds (Fig. 3).

TRAKAI

Ramūnas Šmigelskas,
Ignas Sadauskas

Karaimų gatvė 54A

2021 m. lapkričio mėnesį atlikti detalieji tyrimai sklype Karaimų g. 54A Trakuose ir jo artimiausioje aplinkoje, suprojektuotos tiesti uždaru būdu buitinių nuotekų ir vandentiekio trasos įrengimo darbų vietoje. Tirta vieta patenka į Trakų senojo miesto vietos (UK 27125) ir Trakų senamiesčio (UK 17114) teritoriją, ji lokalizuojama Trakų miesto pusiasalio Š dalyje, vadintoje „karaimų galu“ – tai nuo senų laikų karaimų apgyvendinta teritorija priešais salos pilį. Spėjama, kad ši miesto dalis anksčiau buvo sala ar ją nuo pusiasalio dalies skyrė siaura juosta. Netoliese XV–XVI a. minimas Geležinis arba Karaimų tiltas, šalia kurio Trakų vaivada ir rūmų maršalas G. Astikas turėjęs du dvarus. Vienas jų tikrai buvęs medinis, nes 1514 m. minima, jog vaivados dvaro statybai bajorai buvo verčiami vežti rąstus. 1515 m. aprašant prie tilto esančią teritoriją paminėta, kad raktininkas A. Romaškavičius ir karaimas L. Jakovlevičius turėję čia sodybas („dvarus“). 1523 m. minimas „karaimų gale“ stovėjęs mūrinis dvaras. Kai kuriuose istoriniuose šaltiniuose minima šioje teritorijoje stovėjus gynybinį bokštą, saugojusį tiltą. Pati Karaimų gatvė (dar vadinta Šiaurine) minima 1559, 1587, 1603, 1667 ir 1673 m. XVII a. I pusėje totoriams ir karaimams keliantis iš miesto, „karaimų gale“ išretėjo sodybos, liko daug apleistų namų ir tuščių plotų. XVII a. II pusėje „karaimų gale“ dar minimas Radvilų dvaras, anksčiau priklausęs M. Pacui. Daugiau istorinių žinių iki XIX a. apie šios teritorijos užstatymą ar raidą neišliko. XIX a. viduryje jau minimas retas medinis užstatymas ir dirbami laukai. XX a. pradžioje ši teritorija tankiau užstatyta vienaaukščiais pastatais galais palei gatvę. Ūkiniai pastatai buvo statomi sklypų gilumoje. Tarybmečiu aplinkinėje teritorijoje pastatyti prekybiniai paviljonai.

Sklypas ir artimiausia aplinkinė teritorija ne kartą archeologų tyrinėta. Vertingiausios naujos informacijos suteikė 1997, 2001, 2005, 2007 ir 2008 m. tyrimai. 1997 m. G. Vaitkevičius atliko žvalgomuosius tyrimus Karaimų g. 55. Jų metu ištirti 2 šurfai ir 1 tranšėja, iš viso

7,55 m² plotas. Fiksuotas 0,4–1,3 m storio XVI–XX a. datuojamas kultūrinis sluoksnis su to laikotarpio radiniais. Apatinis horizontas datuotas XVI–XVII a. (*ATL 1996 ir 1997 metais*, 1998, p. 392–396). 2001 m. B. Lisauskaitė atliko žvalgomuosius tyrimus Karaimų g. 53–55. Jų metu ištirta 10 šurfų, iš viso 22,5 m² plotas. Fiksuotas 0,8–2,2 m storio XIX–XX a. datuojamas įmirkęs kultūrinis sluoksnis su pavieniais XVII a. radiniais. Atidengtos XVI–XVII a. pastato pamatų liekanos ir XIX a. pabaigos rūsio mūro fragmentai (*LIIR*, f. 1, b. 3846). 2005 m. V. Juškaitis vykdė detaliuosius tyrimus Karaimų ir Trakų gatvių sankryžoje. Jų metu ištirta 1 perkasa, iš viso 21 m² plotas. Fiksuotas 2,2–2,4 m storio XVIII–XX a. datuojamas kultūrinis sluoksnis su pavieniais to laikotarpio radiniais. Apatinis horizontas datuotas XVIII–XIX a. (*ATL 2005 metais*, 2006, p. 308–311). 2007 m. I. Kaplūnaitė atliko žvalgomuosius tyrimus Karaimų g. 54A. Jų metu ištirti 8 šurfai, iš viso 28,6 m² plotas. Fiksuotas 1,1–2 m storio XVI a. pabaiga – XX a. datuojamas kultūrinis sluoksnis su dideliu kiekiu to laikotarpio radinių. Šurfe 5 fiksuota ūkinė duobė su XVI a. pabaigos – XVIII a. pradžios radiniais. Įžemis pasiektas tik dalyje šurfų (*ATL 2007 metais*, 2008, p. 375–377). Tais pačiais metais V. Veževičienė atliko žvalgomuosius tyrimus Karaimų g. 53. Jų metu ištirtas 1 šurfas, iš viso 1,76 m² plotas. Fiksuotas 2,1 m storio XVI–XX a. datuojamas kultūrinis sluoksnis su to laikotarpio radiniais. Apatiniai horizontai datuoti XVI–XVIII a. Atidengta XVII a. II pusės akmenų sangrūda – ežero pakrantės tvirtinimo elementas (*LIIR*, f. 1, b. 4983). 2008 m. O. Ševeliovas atliko detaliuosius tyrimus Karaimų g. 54A. Jų metu ištirtos 2 perkasos, iš viso 116 m² plotas. Fiksuotas 0,4–1,5 m storio XVI a. pabaiga – XX a. datuojamas kultūrinis sluoksnis su gausiais to laikotarpio radiniais. Perkasoje 1 atidengti XX a. pamatų fragmentai (*ATL 2008 metais*, 2009, p. 383).

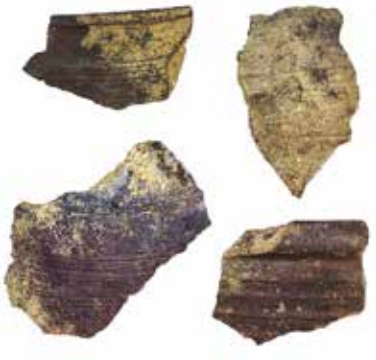

1 pav. XIV–XV a. buitinės keramikos fragmentai. I. Sadausko nuotr.

Fig. 1. Sherds of 14th–15th-century household pottery.

2020 m. atliekant detaliuosius tyrimus sklype Karaimų g. 54A ir jo artimiausioje aplinkoje, suprojektuotos tiesti uždaru būdu buitinių nuotekų ir vandentiekio trasos įrengimo darbų vietoje ištirti 2 plotai, iš viso 9,44 m². Užfiksuotas mažiausiai 1,8–2 m storio kultūrinis sluoksnis, kurio chronologija apima XIV–XXI a. pradžią. **Plote 1** (7,04 m² plotas) po velėna fiksuotas iki 45–60 cm storio permaišytas pilkos, rudos žemės su šviesaus smėlio ir smulkaus žvyro intarpais sluoksnis, kuriame aptikta daug XX a. II pusės buitinių šiukšlių ir stambių statybinių griuvenų. Giliau tirtas iki 0,5–1,2 m storio supiltinis, vietomis sutankintas pilkos bei juodos žemės su stambios skaldos intarpais ir statybinėmis griuvenomis sluoksnis. Viršutiniai sluoksniai suformuoti XX a. II pusėje – XXI a. pradžioje, siekiant pakelti buvusį žemės paviršiaus lygį ir suformuoti esamos automobilių aikštelės sankasą. Po jais fiksuotas iki 40–60 cm storio supiltinis juodos žemės sluoksnis su buitinėmis šiukšlėmis ir smulkiomis statybinėmis griuvenomis, susiformavęs XIX a.

Giliau po suplautinės kilmės pilko smėlio horizontu tirtas iki 15–25 cm storio juodos durpingos žemės sluoksnis, susiformavęs XIV–XV a. Tiriant jį visame plote pradėjo sparčiai sunktis gruntinis vanduo, todėl tikėtina, kad šis sluoksnis anksčiau buvęs žemiau ežero vandens lygio. Įžemis nepasiektas. **Plote 2** (2,4 m^2 plotas) po velėna fiksuoti tik XX a. II pusėje – XXI a. pradžioje įrengiant inžinerinius statinius ir tinklus sujaukti bei permaišyti sluoksniai su pavieniais XIV–XIX a. radiniais. Įžemis nepasiektas. Atlikus tyrimus nustatyta, kad šioje miesto dalyje esama išlikusių ankstyvų kultūrinio sluoksnio horizontų.

Tyrimų metu rasti ir inventorinti 26 radiniai: XIV–XIX a. buitinės keramikos šukės (1 pav.), XVI a. pabaigos koklio fragmentas, XVIII–XIX a. pypkės dalis bei XIV–XV a. sluoksnyje aptikta varinė plokštelė. Radiniai perduoti TIM.

Karaimų St. 54A

In 2021, 2 areas totalling 9.44 m^2 were excavated at the site of planned household sewer and water lines at and near Karaimų St. 54A in Trakai, revealing a 14th – early 21st-century cultural layer at least 1.8–2 m thick. It was determined that the layer excavated under the surface cultural layer horizon in Area 1 had formed in the 19th century, the deeper horizon in the 14th–15th centuries. Only mixed layers were found in Area 2, sterile soil not being reached. A small collection of finds was assembled: sherds of 14th–19th-century household pottery (Fig. 1), a fragment of a late 16th-century stove tile, part of an 18th–19th-century pipe, and, in the 14th–15th-century layer, a small copper disc.

UKMERGĖ

Monika Žėkaitė

Paupio gatvė 13

2021 m. atlikti žvalgomieji tyrimai Ukmergėje, Paupio g. 13. Sklypas patenka į Ukmergės senamiesčio (UK 17116), Ukmergės senojo miesto vietos (UK 2990) teritoriją. Ištirti du šurfai, iš viso 5,22 m^2 plotas. Tirtas sklypas yra saugomų teritorijų PV pakraštyje, priklauso 41 kvartalui. Tai buvusio kailių fabriko, po II Pasaulinio karo – avalynės fabriko teritorija. Ši miesto dalis pradėta urbanizuoti XX a. pradžioje. Ankstesni tyrimai artimiausiose aplinkoje vykdyti 1991 m. (A. Varnas). Jų metu nustatyta, kad kultūrinis sluoksnis sunaikintas (*LIIR*, f. 1, b. 1809). 1993 (S. Berulis) ir 1998 m. (J. Stankus) tirtas XVII–XVIII a. kultūrinis sluoksnis *(ATL 1989 ir 1999 metais*, 2000, p. 112–114; *LIIR*, f. 1, b. 2234); 2003 m. (R. Jarockis) ištirtas 10,5 m^2 plotas, sluoksniai datuoti XIV–XX a. (*ATL 2003 metais*, 2005, p. 193). 2010 m. (N. Vailionytė) aptiktas kultūrinis sluoksnis, preliminariai datuojamas XVIII–XX a. (*ATL 2010 metais*, 2011, p. 394–396). 2011 m. E. Butėnas ir R. Jarockis ištyrė 148 m^2 plotą. Ankstyviausi sluoksniai datuoti XIV–XV a. (*ATL 2011 metais*, 2012, p. 444). 2018 m. (D. Balsas) aptikti XVII a. vidurio – XVIII a. I pusės palaidojimai bei XVII–XVIII a. sluoksnis (*ATL 2018 metais*, 2019, p. 349–352).

Šių tyrimų metu **šurfe 1** archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis nefiksuotas. Įžemis – žvyras su akmenimis – pasiektas 2,3 m gylyje. Iki įžemio fiksuoti XX a. vidurio – XX a. pabaigos sluoksniai su XVIII–XX a. žiestų keramikos indų šukėmis (kai kurios iš jų dengtos